

PRAVNI OKVIR ZA POTRAŽIVANJE NAPLATE TROŠKOVA VATROGASNE INTERVENCIJE OD ODGOVORNE OSOBE

THE LEGAL FRAMEWORK FOR THE REIMBURSEMENT OF COSTS OF FIREFIGHTERS INTERVENTION FROM RESPONSIBLE PERSONS

Marin KUNDIĆ¹, Marko OŽURA², Robert HRANILOVIĆ³, Darinko KOS⁴

^{1, 2} Veleučilište u Karlovcu,

Trg J. J. Strossmayera 9, Karlovac, HRVATSKA,

marin.kundic@vuka.hr; marko.ozura@vuka.hr

^{3, 4} JVP Karlovac, Gažanski trg 11, Karlovac, HRVATSKA

Sažetak: Unatoč mjerama prevencije i informiranju javnosti, neodgovorno ponašanje pojedinaca ostaje česti razlog nastanka požara koji uz znatnu materijalnu štetu uzrokuju i troškove intervencije vatrogasnih postrojbi. Navedeno nedvojbeno otvara pitanje mogućnosti naplate štete i nastalih troškova vatrogasne intervencije od odgovorne fizičke ili pravne osobe. Pravni okvir za potraživanje naknade troškova intervencije temelji se na građansko pravnoj koncepciji krivnje, kao osnovnoj pretpostavci za ostvarivanje naknade štete od odgovorne osobe, te se u radu razmatra pitanje koje su nužne pretpostavke potrebne za ostvarenje uvjeta za naknadu troškova intervencije od odgovorne osobe, problematika kvantifikacije nastalih troškova, te oblici vatrogasnih intervencija za koje je moguće ostvariti naknadu. Rad također pokušava odgovoriti i na aktualna pitanja sudske prakse, kao i razloge većeg ili manjeg uspjeha u naplati troškova vatrogasnih intervencija.

Cljučne riječi: vatrogasna regulativa, troškovi vatrogasnih intervencija, naknada štete, vatrogastvo

Abstract: Despite measures of prevention and informing the public, irresponsible behaviour of individuals remains a common cause of fires which, along with substantial material damage, are the cause of the cost of the intervention of fire brigades. This has undoubtedly raised the question of the possibility of reimbursement of costs by charging natural or legal persons for the damage and expenses that incur during fire intervention. The legal framework behind the demand for the reimbursement of costs of the intervention lies in the civil-law concept of guilt as a basic premise for obtaining compensation from responsible persons, and this paper analyses prerequisites necessary for achieving conditions for the reimbursement of costs of

the intervention from responsible persons, issues of quantification of incurring costs and type of fire interventions eligible for obtaining this reimbursement. This paper also tries to address current issues of judicial practice, as well as reasons of greater or lesser success in reimbursing the cost of fire-fighting interventions.

Keywords: regulation of fire protection, costs of firefighters intervention, indemnity, fire fighting

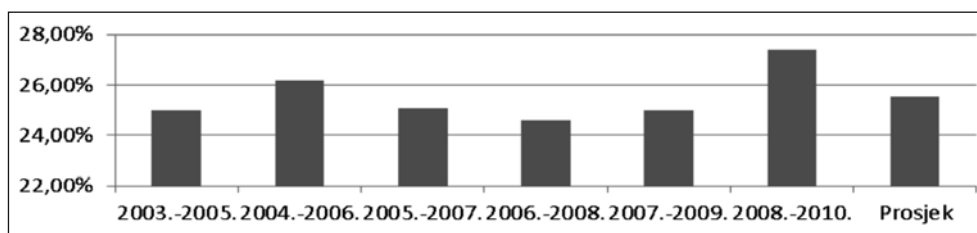
1. Uvod

Naglašena posljedica požara i ostalih akcidenata uzrokovanje je velike materijalne štete. Uz nastalu materijalnu štetu, ponekad se zaboravlja iskazati i sam trošak izlaska vatrogasne postrojbe i korištenja materijalnih sredstava u intervenciji. Unatoč mjerama prevencije i informiranju javnosti, neodgovorno ponašanje pojedinaca ostaje česti razlog nastanka požara koji uz znatnu materijalnu štetu uzrokuju i troškove intervencije vatrogasnih postrojbi. Navedeno nedvojbeno otvara pitanje mogućnosti naplate štete i nastalih troškova vatrogasne intervencije od odgovorne fizičke ili pravne osobe.

Pravni okvir za potraživanje naknade štete od odgovorne osobe nalazi se u općem institutu naknade štete temeljem Zakona o obveznim odnosima, dok se izravna osnova za naplatu troškova vatrogasne intervencije od odgovorne osobe nalazi u odredbi čl. 39. st. 1. Zakona o vatrogastvu [4], kojom je određeno da se troškovi vatrogasne intervencije naplaćuju od pravne i fizičke osobe koja je svojom krivnjom prouzročila događaj. Iznimno od citirane opće odredbe o naknadi troškova vatrogasne intervencije, sukladno istome Zakonu, određeno je da se troškovi vatrogasne intervencije na prometnicama naplaćuju, u roku od 30 dana, od pravne osobe koja upravlja prometnicom, sukladno cjeniku kojeg donosi Hrvatska vatrogasna zajednica. U okviru navedenog, svakako se aktualizira problematika određivanja pretpostavki koje su potrebne za ostvarenje uvjeta za naknadu troškova intervencije od odgovorne osobe, kvantifikacije nastalih troškova, te oblika vatrogasnih intervencija za koje je moguće ostvariti naknadu.

2. Troškovi vatrogasnih intervencija

Prema službenoj statistici Međunarodne organizacije vatrogasnih i spasilačkih službi (CTIF-a)[1] troškovi požara objavljuju se u okviru prosječnog udjela troškova za trogodišnje razdoblje. Obzirom da se u Službenom statističkom glasniku CTIF-a za 2016. godinu nalaze objavljeni posljednji statistički podaci za trogodišnje razdoblje od 2008. do 2010. godine, Tablica prikazuje prosječni udio troškova intervencije na trogodišnjoj razini u razdoblju od 2003. do 2010. godine. Sukladno statistici CTIF-a, troškovi vatrogasnih intervencija u okviru ukupnih „troškova požara“ na svjetskoj razini u razmatranom periodu kreću se u prosječnoj stopi 25,55%. Iako još nisu objavljeni podaci o troškovima intervencija u recentnom razdoblju, podaci za promatrano razdoblje ukazuju da su troškovi vatrogasne intervencije prema udjelu značajno zastupljeni u ukupnoj materijalnoj šteti koja nastaje povodom izazivanja požara. Vatrogasna intervencija povodom požara svakako predstavlja najtipičniji oblik vatrogasne intervencije, međutim, za naglasiti je da i drugi oblici vatrogasnih intervencija uzrokuju značajne troškove koji značajno opterećuju proračune vatrogasnih postrojbi.

Slika 1: Udio troškova vatrogasne intervencije u ukupnoj šteti nastaloj povodom požara [1]

3. Problematika i cilj rada

Vatrogasnom intervencijom u smislu odredbe članka 33. Zakona o vatrogastvu smatra se svaka intervencija koju vatrogasne postrojbe obavljaju zbog nastalog požara, eksplozije, nesreće ili druge opasne situacije. Dakle, uz poplave, nevremena i druge razloge vatrogasnih intervencija koji se nalaze u prirodnim uzrocima i pravno u sferi više sile (*vis maior*), razloge vatrogasnih intervencija predstavljaju i požari, eksplozije, te ekološke i druge nesreće, kao razlozi vatrogasnih intervencija koji mogu nastati djelovanjem prirodnih sila, ali i odgovorne fizičke ili pravne sobe. Troškovi vatrogasnih intervencija u značajnoj mjeri opterećuju proračune vatrogasnih postrojbi, te naplata troškova intervencije od odgovornih osoba predstavlja osnovu za održivost financijskih proračuna pravnih osoba vatrogasnih postrojbi, slijedom čega rad pokušava odgovoriti koje su nužne pretpostavke za ostvarenje naknade troškova vatrogasnih intervencija.

4. Pretpostavke za ostvarenje naknade troškova vatrogasne intervencije

Odredbom članka 39. stavak 1. Zakona o vatrogastvu određeno je da se troškovi vatrogasne intervencije naplaćuju od pravne i fizičke osobe koja je svojom krivnjom prouzročila događaj, na temelju pravomoćne sudske presude. Citiranom odredbom implementirana je građansko pravna koncepcija krivnje, kao osnovne pretpostavke za ostvarivanje naknade štete od odgovorne osobe, dok Zakon [4] ne definira koje su ostale nužne pretpostavke potrebne za ostvarenje uvjeta za naknadu troškova intervencije. Za određivanje pojma krivnje osobe odgovorne za nastalu intervenciju mjerodavne su odredbe Zakona o obveznim odnosima, sukladno kojemu se smatra da krivnja postoji kada je štetnik štetu prouzročio namjerno ili nepažnjom.

Pretpostavke koje su nužne da bi se u sudskom postupku ostvario zahtjev za naknadu troškova intervencije protiv odgovorne osobe jesu dokazivanje: 1. postojanja odgovorne osobe, 2. skrivljene radnje odgovorne osobe, 3. uzročne veze između troškova vatrogasne intervencije i radnje odgovorne osobe i 4. krivnje. Sve navedene pretpostavke moraju biti ispunjene kumulativno.

4.1. Odgovorna osoba

Odgovorna osoba jest fizička ili pravna osoba koja je svojom radnjom uzrokovala izlazak vatrogasne postrojbe na intervenciju u kojoj su nastali troškovi.

Sukladno zakonski usvojenom građansko pravnom konceptu krivnje, iako intervenciju može izazvati svaka fizička osoba, u konkretnom slučaju, kao odgovorna osoba može

se javiti samo fizička osoba koja može biti osobno odgovorna za počinjenu štetu. Prema tome, da bi se fizička osoba pojavila kao odgovorna osoba, potrebno je ne samo da je izazvala događaj po osnovi kojega je nastala vatrogasna intervencija, nego i da ima svojstvo ubrojivosti, odnosno deliktnu sposobnost. Djeca do sedme godine života ne odgovaraju za štetu koju prouzroče, dok maloljetnici od sedme do navršene četrnaeste godine ne odgovaraju za štetu, osim ako se ne dokaže da su prilikom poduzimanja štetne radnje bili sposobni za rasuđivanje¹[2]. Ubrojivost se naziva i deliktnom sposobnošću, te ista predstavlja svojstvo fizičke osobe da odgovara za svoje protupravne radnje.

Pravne osobe deliktnu sposobnost stječu sa stjecanjem pravne osobnosti, dok se krivnja pravne osobe prosuđuje sukladno krivnji odgovornih osoba u pravnoj osobi.

4.2. Skrivljena radnja odgovorne osobe

Skrivljena radnja odgovorne osobe jest svaki čin ili propust koji je uzrokovao vatrogasnu intervenciju u kojoj su nastali troškovi. Dakle, skrivljenu radnju aktivnim činom predstavljalo bi svako uzrokovanje požara, eksplozije, izazivanje ekološke nesreće ili drugog razloga vatrogasne intervencije koji bi bio izazvan činjenjem odgovorne osobe. Aktivno činjenje predstavljao bi primjerice osobito česti slučaj nesavjesnog proljetnog paljenje trave i korova, koji se pravno nalaze u sferi obične nepažnje, ali i namjerno i svjesno uzrokovani događaji piromanije, te namjernog uzrokovanja eksplozija, ekoloških incidenata ili drugih oblika intervencija. Značajan udio uzrokovanja intervencija predstavljaju i lažne dojave, time da se u navedenom slučaju zahtijeva barem obična nepažnja odgovorne osobe, dok je za ocjenu kriterija dužne pažnje relevantna usporedba ponašanja odgovorne osobe sa ponašanjem drugih ljudi da bi se ustanovilo da li je počinitelj upotrijebio onu pažnju koja je redovita i uobičajena u kontaktu među ljudima.

Skrivljenu radnju svakako bi moglo predstavljati i propuštanje odgovorne fizičke ili pravne osobe da poduzme sve preventivne radnje iz područja zakonske regulative zaštite od požara, koje su bile nužne za preveniranje nastanka događaja koji je uzrokovao vatrogasnu intervenciju.

4.3. Uzročna veza između troškova vatrogasne intervencije i radnje odgovorne osobe

Uzročna veza (kauzalni neksus) predstavlja pravno relevantni faktični događaj koji je uzrokovao nastanak troškova vatrogasne intervencije. Pitanje uzročne veze između radnje odgovorne osobe i nastalih troškova vatrogasne intervencije aktualizira se osobito i u okviru pitanja kvantifikacije tužbenog zahtjeva usmjerenog prema naknadi nastalih troškova. Dakle, nastali troškovi vatrogasne intervencije, s jedne strane, moraju biti izazvani upravo radnjom odgovorne osobe, dok se s druge strane zahtijeva da su isti nastali upravo u iznosu koji odgovara intervenciji posljedično nastaloj zbog radnje odgovorne osobe. Uzročna veza između radnje odgovorne osobe i vatrogasne intervencije mora biti neprekinuta, dok se u slučaju prekida uzročnosti radnjom treće osobe ili prirodnim događajem od odgovorne osobe ne bi sa uspjehom mogli potraživati daljnji troškovi vatrogasne intervencije. Uzročna veza je jedna od pretpostavki koje se u pravilu ne predmnijevaju, te se teret dokazivanja u postupku pred sudom nalazi na vatrogasnoj postrojbji.

¹ Članak 1051. Zakona o obveznim odnosima.

4.4. Krivnja odgovorne osobe

Prema odredbi članka 39. stavak 1. Zakona o vatrogastvu, troškovi vatrogasne intervencije naplaćuju se od pravne i fizičke osobe koja je svojom krivnjom prouzročila događaj, čime je kao osnovna pretpostavka za naknadu štete od odgovorne osobe implementirana građansko pravna koncepcija krivnje. Prema Zakonu o obveznim odnosima, krivnja postoji kada je štetnik štetu prouzročio namjerno ili nepažnjom¹.

Namjera (dolus) je takva vrsta krivnje kod koje se zahtijeva da je štetnik, u konkretnom slučaju, odgovorna osoba, postupala znajući i hotimice.

Nepažnja (culpa) je druga vrsta krivnje, koja se za razliku od namjere određuje prema objektivnim kriterijima. U konkretnom slučaju, za ocjenu krivnje mjerodavna je usporedba ponašanja odgovorne osobe sa ponašanjem drugih ljudi, kako bi se ustanovilo da li je ista primijenila dužnu pažnju, odnosno, onu pažnju koja je redovita i uobičajena u prevenciji i sprječavanju nastanka događaja koji je uzrokovao vatrogasnu intervenciju. Nepažnja se može odrediti i subjektivno, te bi ovaj oblik krivnje postojao i kod odgovorne osobe koja je htjela određeni uzrok, ali nije htjela određenu posljedicu, a obzirom da je olako smatrala da određena posljedica neće nastupiti. Također, s ovim oblikom nepažnje postupaju i oni koji nisu predvidjeli posljedice svoje radnje iako su prema zakonu bili dužni predvidjeti.

Kod nepažnje se razlikuju dva stupnja krivnje – krajnja i obična nepažnja. S krajnjom nepažnjom (culpa lata) postupaju oni štetnici koji u svom ponašanju ne upotrijebe niti onu pažnju koju bi upotrijebio svaki prosječni čovjek. S krajnjom nepažnjom postupila bi primjerice ona odgovorna osoba koja bi zapalila vatru na otvorenom, te istu ostavila bez nadzora. S običnom nepažnjom (culpa levis) postupaju oni štetnici koji u svom ponašanju ne primijene onu pažnju koju bi upotrijebio osobito pažljiv i savjestan čovjek (pažnja dobrog domaćina). U slučaju nastanka štetnog događaja, obična nepažnja se predmnijeva².

5. Kvantifikacija troškova vatrogasne intervencije

Uz navedene pretpostavke, u sudskom postupku pokrenutom radi naplate troškova vatrogasne intervencije, kao potencijalno sporno pitanje, svakako se može javiti i pitanje kvantifikacije predmeta spora, odnosno, realnog postavljanja tužbenog zahtjeva u odnosu na vrijednost predmeta spora. Na temelju članka 39. Zakona o vatrogastvu, Hrvatska vatrogasna zajednica donijela je Jedinostveni cjenik za obračun troškova vatrogasnih intervencija[5], te cijene navedene u Jedinostvenom cjeniku uz dokazivanje količine pojedinačno angažiranih vatrogasnih vozila, vatrogasaca, te materijalnih sredstava utrošenih prilikom intervencije, svakako predstavljaju osnovu za realno i osnovano postavljanje tužbenog zahtjeva. Osnovu za dokazivanje količine angažiranih ljudskih i materijalnih sredstava svakako će predstavljati Izvješće o izvršenoj intervenciji, dok će u slučaju osporavanja vjerodostojnosti sredstava navedenih u Izvješću ista biti potrebno dokazivati putem osoba koje su sudjelovale u intervenciji, u svojstvu svjedoka, prema potrebi i provođenjem vještačenja radi utvrđivanja opsega vatrogasne intervencije, te tipičnog angažiranja vatrogasne postrojbe i utroška sredstava koji odgovaraju intervenciji povodom konkretnog događaja.

¹ Čl. 1049. st. 1. Zakona o obveznim odnosima.

² Čl. 1045. st. 2. Zakona o obveznim odnosima.

6. Sudska nadležnost

Za vođenje postupka u sporovima vatrogasnih postrojbi protiv odgovornih fizičkih osoba, nadležni će biti općinski sudovi, kao sudovi redovne nadležnosti¹. S druge strane, za sporove koje su uzrokovale odgovorne pravne osobe, obzirom na prihvaćenu koncepciju personalnog kriterija za određivanje nadležnosti trgovačkih sudova u sporovima između pravnih osoba, nadležni će biti mjesno nadležni trgovački sudovi²[3].

7. Zaključak

Troškovi vatrogasnih intervencija u značajnoj mjeri opterećuju proračune pravnih osoba vatrogasnih postrojbi, te naplata troškova intervencije od odgovornih osoba predstavlja osnovu za trajnu održivost njihovih financijskih proračuna.

Iako Zakon o vatrogastvu pruža pravni okvir za naplatu troškova vatrogasnih intervencija, za zamijetiti je da sudska praksa ne bilježi veći broj pokrenutih i dovršenih postupaka protiv odgovornih osoba.

Razlozi navedenom mogu se djelomično tražiti i u činjenici što u razmjerno velikom broju intervencija počinitelj, odnosno odgovorna osoba, nije poznata. Međutim, postupci se razmjerno rijetko pokreću i u slučajevima poput lažne dojave, gdje je identifikacija odgovorne osobe nedvojbeno jednostavnija.

Obzirom da je izazivanje nastanka fiktivnog događaja povodom kojega je vatrogasna postrojba izišla na intervenciju u nizu opisa bića kaznenih djela, policijski očevid predstavlja osnovu izvidnih radnji u otkrivanju mogućih počinitelja. U okviru navedenog, nužna je i bolja suradnja između vatrogasnih postrojbi i Ministarstva unutarnjih poslova u smislu obavještanja vatrogasnih postrojbi o konačnim rezultatima o provedenim istragama.

Dokazivanje svih izloženih pretpostavki za uspješno ostvarenje tužbenog zahtijeva protiv odgovornih osoba nedvojbeno zahtijeva umješno pravničko znanje i snalaženje u postupku pred sudom, međutim, naplata troškova vatrogasne intervencije od odgovornih osoba predstavlja i nužnost, obzirom da je postojeći sustav u osnovi teško održiv bez naplate dodatnih financijskih prihoda u smislu naplate troškova koji nastaju nesavjesnim uzrokovanjem pokretanja i djelovanja vatrogasnih postrojbi.

Literatura

- [1] Brushlinsky, N.; Hall, J. R.; Sokolov, S. V.; Wagner, P.: *World fire statistics* 2010.-2016., CTIF, <http://www.ctif.org/ctif/world-fire-statistics>
- [2] Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15)
- [3] Zakon o parničnom postupku (NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14)
- [4] Zakon o vatrogastvu (NN 106/99, 117/01, 36/02, 96/03, 174/04, 38/09, 80/10)
- [5] Jedinstveni cjenik za obračun troškova vatrogasnih intervencija www.hvz.hr/jedinstveni-cjenik/ (15.05.2016.)

¹ Čl. 34. st. 2. Zakona o parničnom postupku.

² Čl. 34b. st. 1. toč. 1. Zakona o parničnom postupku.